МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Філологічний факультет

Кафедра української літератури імені акад. Михайла Возняка

Затверджено
на засіданні кафедри
української літератури
імені акад. Михайла Возняка
Філологічного факультету
ЛНУ імені Івана Франка
(протокол №1 від 30 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри Микитюк В.І.

С И Л А Б У С

із вибіркової навчальної дисципліни

«Художня проза 1960-90 років»

першого освітнього рівня вищої освіти

для здобувачів галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,

Спеціальності 035 «Філологія»,

спеціалізації 035.01 «Українська мова та література»

Львів 2023

Силабус вибіркової дисципліни
«Художня проза 1960-1990 років»
(2023/2024 навчальний рік)

Назва курсу	«Художня прза 1960-1990 років»
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка Львів, вул. Університетська, 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філологічний факультет, кафедра української літератури ім. акад. М. Возняка
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізації: 035.01 українська мова та література.
Викладач курсу	Чопик Ростислав Богданович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, доцент
Контактна інформація викладача	r_chopyk@yahoo.com rostyslav.chopyk@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	У дистанційному режимі.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Дисципліна «Історія української літератури 1960-90 років» є вибірковою дисципліною для ОС «Бакалавр» спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.01 українська мова та література, яка у 7 семестрі викладається в обсязі 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS) і має 20 лекційних години та 20 годин практичних занять. Підсумковий контроль – залік.
Коротка анотація курсу	Курс вивчається за рубриками: “Шістедесятницька проза” (творчість Григора Тютюнника, Євгена Гуцала, роман Олеся Гончара “Собор”), “Історична проза 1960-80-их рр.” (творчість Павла Загребельного, Романа Іваничука, Романа Федоріва), “Химерна проза” (творчість Василя Земляка, Валерія Шевчука та ін.), “Проза вісімдесятників” (Василь Портяк, Олесь Ульяненко, Євген Пашковський, Вячеслав Медвідь, Оксана Забужко), “Українські бестселери” (романи Марії Матіос, Василя Шкляра, Юрія Винничука, Юрія Андруховича), “Проза дев”яностників” (Тарас Прохасько, Сергій Жадан) тощо.
Мета і завдання курсу	**Метою курсу** є презентація основних напрямів української прози 1960-90-х років, альтернативних соцреалізмові; життя і творчости чільних прозаїків: Григора Тютюнника, Євгена Гуцала, Павла Загребельного, Романа Іваничука, Романа Федоріва, Василя Земляка, Валерія Шевчука, Олеся Ульяненка, Василя Портяка, Марії Матіос, Василя Шкляра, Оксани Забужко, Тараса Прохаська та ін. **Завдання**: з’ясування культурно-історичних умов 1960-90 років, естетично-ідеологічних (та -позаідеологічних) засад творчости названих авторів, багатоаспектний аналіз їх вершинних здобутків у прозі.
Література для вивчення дисципліни	1. Бердиховська Б. Гнатюк О. Бунт покоління / Розмови з українськими інтелектуалами. – К., 2000. 2. Діалектика художнього пошуку: Літературний процес 60-80-х років. – К., 1989. 3. Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР // Сучасність. – 1995. – № 4. 4. Зборовська Н. Шістдесятники // Слово і час. – 1999. – № 1. 5. Ільницький М. На вістрі серця і пера. – К., 1980. ***6.*** Корогодський Р. Шістдесятники. Брама світла. – Львів, 2009.

	7. Медвідь В. Шістдесятництво: міт і реальність // Українські проблеми. – 1997. – № 1. 8. Салига. Т. Вогонь, що не згаса. – К., 2017. 9. Сверстюк Є. Світлі голоси життя. – К., 2015. 10. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво. Профілі на тлі покоління. – К., 2010. (далі див. у “Схемі курсу).
Тривалість курсу	1 семестр
Обсяг курсу	40 годин аудиторних занять, з яких 20 лекційних годин для потоку, 20 годин практичних занять та 50 годин для самостійної роботи студента, 3 кредитні модулі.
Очікувані результа-ти навчання.	**Студент повинен знати:** □ терміни і поняття, дотичні до курсу . □ культурно-історичні умови літературного процесу 1960-90-их років; □ основних представників, головні моменти їхніх біографій, проблематику і поетику чільних творів (лектура додається); □ головні літературні колізії (дискусії, конфлікти, скандали…) **Студент повинен уміти:** □ аналізувати відповідні поетичні, прозові та драматичні твори як твори 1960-90-их років (ідеологія, тематика, проблематика, поетика тощо) □ висвітлювати головні ідеологічно-естетичні концепти; □ стежити за перебігом біжучого літературного процесу («тримати руку на пульсі доби»).
Ключові слова.	«Відлига», «застій», «перебудова» «шістдесятники», «постшістдесятники», «вісімдесятники», «дев’яностники», «модернізм», «постмодернізм», «нон’фікшен» (реалізм після постмодернізму), «сучасна література».
Формат курсу.	Нормативний, викладання якого здійснюється через проведення лекцій, практичних занять та консультацій для кращого розуміння тем; очний і заочний.
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма.	Залік
Пререквізити.	«Вступ до літературознавства», «Історія України», «Історія української літератури», «Теорія літератури», «Філософія».
Навчальні методи та техніки, які будуть ви-користовуватися під час викладання курсу.	У методологічній основі курсу – поліметодологічний підхід. Використано потенціал біографічного, історіографічного, порівняльно-історичного, культурно-історичного, рецептивно-естетичного методів, а також інтерпретаційно-герменевтичні тактики (герменевтичну, феноменологічну, компаративістичну).
Необхідне обладнання.	Ноутбук, бібліотека
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної дія-льності).	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються так: Практичні заняття – 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50. Підсумкова максимальна кількість балів 100.
Питання до заліку	1. Українське шістдесятництво. Феномен покоління на тлі доби. 2. Шістдесятницька проза. Новелістика Григора Тютюнника. 3. Історична проза. Романістика Павла Загребельного. 4. Романістика Романа Іваничука. 5. Химерна проза. Генеза, автори, твори. 6. Роман Василя Земляка “Лебедина зграя”. Ознаки химерної прози. Кінофільм “Вавилон ХХ”. 7. Трилогія Валерія Шевчука “Три листки за вікном”. Осбливості

	композиції. Світоглядні засади. Ознаки химерної прози.. 8. Універсальність творчого доробку Оксани Забужко. 9. Проза Оксани Забужко. 10. Культурософські ідеї Оксани Забужко. 11. Новелістика Василя Портяка. 12. Роман “Солодка Даруся” Марії Матіос. Причина феноменального успіху. 13. Василь Шкляр “Чорний ворон” (“Залишенець”). Генеза, проблематика. Однойменний кінофільм за мотивами.. 14. Проза Юрія Андруховича. 15. Проза Сергія Жадана. 16. Проза Тараса Прохаська.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ

Тиж. / дата / год.-	Теми, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література	Завдання, год	Термін виконання
1-3 тижд. 6 год.	**Теми 1-2. Шістдесятницька проза. Творчість Григора Тютюнника і Євгена Гуцала** Шістдесятницька проза як та, що не вписувалась у канон соцреалізму й була близькою до класичного критичного реалізму. Належали не лише шістдесятники, а й дехто зі старших, що в атмосфері «відлиги» змінили звичну для себе тональність, подивували і мали проблеми з владою: «Собор» О. Гончара… Найяскравіший представник шістдесятницької прози – **Григір Тютюнник.** Вся його творчість «родом з дитинства» (за А. Екзюпері), але не того «щасливого», за яке соцреалісти дякували партії, а важкого, повоєнного, якого не було. Всі його твори – про дітей, які не мають дитинства (такою завжди є «дитяча» проза, що найбільше вражає: «Харитя», «Маленький грішник» М. Коцюбинського, «Федько-халамидник» В. Винниченка). Вся його проза автобіографічна, тож про	*Лекція і практичне заняття*	1. Тютюнник Г. Твори: У 2 кн. – К., 1984. 2. Тютюнник Г. Бути письменником: Листи, щоденники, записники / Упорядник О. Неживий. – К., 2011. 3. Вічна загадка любові. Літературна спадщина Григора Тютюнника. Спогади про письменника. – К., 1988. 4. Мороз Л. Григір Тютюнник. Нарис життя і творчості. – К., 1991.Микитюк В. І. Принципи проблемності у викладанні української літератури // Дивослово. – К., 2005. – Число 1. – С. 20-23.		3 тижні

	життя – за творами, а про твори – з життя… Дитинство сина репресованого («Три зозулі з поклоном»); воєнне отроцтво, коли пішки подався до родичів на Донбас, де було легше вижити («Климко» – хоч герой і не вижив); повоєнна юність, навчання у ФЗУ («Вогник далеко в степу», «Смерть кавалера»); перша любов – «Зав'язь», що дала назву дебютній збірці (1966). Вхідчини в літературу полегшив «іменний» збіг зі старшим на 10 літ братом (трішки про Григорія, аби не плутали з Григором), хоча більше «полегшень», мабуть, не було. Драматична творча й життєва доля; нетипово «занижений больовий поріг» (болить і те, що інші не помічають); творчість, яка «любові всевишній присвячується» і водночас є вислідом муки: «Любов і мука – інших рецептів нема». Радше не «український Шукшин», а учень стефаниківської школи: та ж каторжна робота над словом, той же комплекс самогубця, який трагічно потвердився…				
4-6 тижд.	**Теми 3-4. Історична романістика**	*Лекція і практичне*			3 тижні

6 год.	**Павла Загребельного, Романа Іваничука, Романа Федоріва, Івана Білика.** Надзвичайний інтерес до історичної романістики в 1960-80-і роки як наслідок жорсткого цензурування творів про сучасність; можливість критичного погляду на сучасні проблеми через історичні аналогії; черги в книгарнях після виходу творів означених авторів. Цикл романів П. Загребельного про Київську Русь: «Диво», «Первоміст», «Євпраксія», «Смерть у Києві». Популярність «Роксолани» (порівняння з аналогами від О. Назарука, В. Винничука, українським і турецьким телесеріялами)… Цикл романів Р. Іваничука про українську історію XV – XX століть: «Черлене вино», «Мальви» («Яничари»), «Манускрипт з вулиці Руської», «Вода з каменю», «Шрами на скалі» та ін. Драматичні колізії довкола «Мальв» та «Журавлиного крику», проблема пам’яти («Четвертий вимір»), мемуари «Благослови, душе моя, Господа!», робота на кафедрі української літератури… Романи Р. Федоріва «Отчий світильник», І. Білика «Меч Арея». Колізії творчої долі, проблематика,	*заняття*	1. Ільницький М. Людина в історії: Сучасний український історичний роман. – К., 1989.Тютюнник Г. Твори: У 2 кн. – К., 1984. 2. Горнятко-Шумилович А. Твори Валерія Шевчука як різновид «химерної» прози. – Львів, 1999. 3. Павлишин М. Канон та іконостас: Літературно-критичні статті. – К., 1997. 4. Синицька Н. Гра у класики: Поетика української інтелектуальної прози 1960 – 1990-х років. – Чернівці, 2018. 5. Тарнашинська Л. Свобода вибору – єдина форма самореалізації в абсурдному світі: Проза Валерія Шевчука як віддзеркалення екзистенціалізму // Сучасність. – 1995. – № 3. 6. Шевчук В. Три листки за вікном: Роман-триптих. – К., 1986. 7. Шевчук В. Вибрані твори: Роман-балада, оповідання. – К., 1989.ункції та цілі оцінювання.Тютюнник Г. Бути письменником: Листи, щоденники, записники / Упорядник О. Неживий. – К., 2011.		

	майстерність історичних романістів. **Теми 5-6. Химерна проза. Творчість Василя Земляка і Валерія Шевчука.** Барокова типологія, українська «сродність» явища, предтечі химерної прози: М. Гоголь («Вечорниці…», «Миргород»), Г. Квітка-Основ'яненко («Конотопська відьма»), О. Стороженко («Марко Проклятий»), М. Коцюбинський («Тіні забутих предків»). Риси химерної прози у цих творах: контамінація міфологічного (ірреального) та реального вимірів; перевага сугестивного над наративним, поетичного, ліричного над прозовим, епічним. Спорідненість із «готичним романом», «магічним реалізмом», «поетичним кіно». Презентація терміна: О. Ільченко «Мамай і чужа молодиця або козацькому роду нема переводу (український *химерний* роман із народних вуст)» (1958). Вив'язування естафети: саме О. Ільченко радить В. Землякові замінити назву «Вавилон» на «Лебедина зграя», аби не сприйняли як натяк на СРСР, хоча у кінофільмі				

	«Вавилон XX» вона таки зрине (порівняння фільму й роману, риси химерної прози на його прикладі)… Оглядово про В. Дрозда, Г. Пагутяк, «химерні» аспекти прози Р. Іваничука, а детально – про **Валерія Шевчука**: біографічна сильвета (за «Садом житейських думок, трудів та почуттів», «житомирською прозою»), шістдесятницький дебют («Серед тижня»); усвідомлення, що застійні часи не дадуть змоги на «критично реалістичну» шістдесятницьку прозу, перехід в історичну реальність, відкриття «атлантиди» українського бароко: переклади («Аполонова лютня», «Марсове поле», «Пісні Купідона», Літопис Самійла Величка), наукові студії («Муза роксоланська»), відтак став бароковіти і як письменник: «Три листки за вікном» (аналіз)… Оглядово інші належні до «химерної прози»: «Дім на горі», «Стежка в траві», «Жінка-змія» та ін.				
7 тижд. 2 год.	**Тема 7. Культурно-політична ситуація 1980-х років.**	*Лекція і практичне заняття*			

	Риси покоління. Термін – від однойменної антології «Вісімдесятники» / упорядник І. Римарук. – Едмонтон, 1990 – коли десятиліття вже проминуло і стало зрозуміло, що це покоління і що це за покоління. Це ті, хто встиг дебютувати в останні, остаточно маразматичні, роки брежнєвсько-андроповсько-черненківсько-го застою, а розквітнув талантом у кінці 1980-их, у час горбачовської перебудови (символічне вмирання совка разом з перестарілими генсеками; квітневий пленум та 27-й з'їзд цк кпсс, Чорнобиль («звізда полин»), розвал економіки, друга хвиля реабілітації невинно убієнних…). Тобто вони вступали в свідоме творче життя вимірюючи майбутнє тісною совєтською кліткою, готуючись стати черговим «втраченим поколінням», і тут раптом – абсолютна свобода, сп'яніння, крила можливостей! Тому так зрезонувало, звідсіля креативність, яка дивувала всіх… Тому парадоксальність світовідчуття, тому досвід «не за роками» («старі» замолоду – у той час, як шістдесятники до старості зберігали «молодечий» наїв), тому філософізм неодмінний… Синтез				

	постшістдесятницького метафоризму поетики (форма), та шістдесятницької соціяльної гостроти (зміст), звісно, ще більш вигостреної завдяки більшому діяпазону свобод «перебудови» у порівнянні з «відлигою»… Попри те, покоління яскравих індивідуальностей, кожна з унікальним естетичним досвідом.				
8-10 тижд. 6 год.	**Теми 8-10. Проза вісімдесятників.** Найоптимальніше – за антологією Василя Габора «Приватна колекція» – загальний огляд і зокрема: **Олесь Ульяненко** (за «Афганським зошитом», «Сталінкою», «Жінкою його мрії» – заборонена «комітетом моралі»), **Євген Пашковський** (за «Листом до Салмана Рушді»), **В'ячеслав Медвідь** (за коротким романом «Льох») – неймовірно обдаровані прозаїки, яким не пощастило уповні дійти до читача вчасно, у 80-ті, коли був запит на «чорнуху», тому рівень резонансу драматично нижчий за		1. Приватна колекція. Вибрана українська проза та есеїстика кінця ХХ століття / Авторський проект Василя Габора. – Львів, 2002. 2. Забужко О. Друга спроба. Вибране. – К., 2005. 3. Забужко О. Польові дослідження з українського сексу. – К., 1996. 4. Забужко О. Сестро, Сестро. Повісті та оповідання. – К., 2004. 5. Забужко О. І знову я влізаю в танк… – К., 2016. 6. Портяк В. У снігах. — К., 2006. 7. Ульяненко О. Сталінка. — К., 199?. 8. Пашковський Є. Щоденний жезл. К. — 199?. 9. Медвідь В. Льох. К. — 1997. 10. Матіос М. Солодка Даруся. К. — 2005 або будь яке з численних видань.		3 тижні

	рівень таланту… **Володимир Діброва** («Пісні Бітлз», «Андріївський узвіз») – в Україні тужив за Заходом, а, емігрувавши до США, тужить за Києвом (принагідно про «покоління джинс»)… **Василь Портяк** – «У снігах» – «біла книжечка» (з післямовою В. Герасим'юка, котрий вкрай рідко порушує табу на непоезію), сучасний Стефаник, найсильніше про трагедію людей УПА, вартував Шевченківської премії, каятимуться, що не дали… **Оксана Забужко** – її «всюди повно», харизматична і суперечлива, так що «скажи, *як* ставишся до Забужко, і я скажу, хто ти», а насамперед поетка (за «Другою спробою», де всі збірки) і філософиня (доктор філософії, робота в університетах США, блискуча монографія «Українська ідея і європейський контекст: Франківський період, 1992»). У прозі одразу ж «Інопланетянка», і далі теж… Мрія написати роман, що «лежав би на розкладках». «Польові дослідження з українського сексу» – «самвидав» середини 90-их, бо не зважувались друкувати через епатажну відвертість. Метод «вільних асоціяцій» (за З. Фройдом): через				

	асоціятивний потік свідомости вийти на первопричину неврозу: вердикт соціяльній дійсності, через яку не складається особиста доля; вихолощене чоловіче начало нації, феміністичний імпульс (чоловіки, будьте чоловіками – інакше вами стануть жінки!); український «Генрі Міллер у спідниці»… «Казка про калинову сопілку»: найкраща повість Забужко; ефект «другого жмутку» «Зів'ялого листя» (розбурхані пристрасті «жмутку першого» («Польових досліджень…») уляглись у довершену фольклорну форму, і вже поет на пристиглім вулкані плекає калину й горіх…). Парадокс: авторка на боці убійниці! Демонічне начало, диявольський фінал, розпач – зв'язок із тогочасною пьнауадактмонографією «Шевченків міф України» (1997), в якій за допомогою Шевченка з'ясовувала власні екзистенційні проблеми… Колізії довкола «інтелектуального роману» «Notre Dame d'Ukraine…»; образ Лесі Українки; надактуальна мета реанімації української духової еліти, задля поповнення якої прощається все… Есеїстика: «Хроніки від Фортінбраса», «І знову я влізаю в танк…» (Шевченківська премія-				

	2019), проєкт «Хроніки самовидців (дев’ять місяців українського спротиву)». Леся Українка – Олена Теліга – Ліна Костенко – Оксана Забужко – у типологійнім ряду українських амазонок…				
11-12 тижні 4 год.	**Теми 11-12. Дев’яностники. Творчість Сергія Жадана, Тараса Прохаська та інших прозаїків.** Іронічні дискусії довкола «десятницької» термінології: «дев’яностники» (?), «дев’ятдесятники» (?) (на знак протесту: «позадесятники»), адже під кінець століття і тисячоліття варта говорити вже в категоріях «кінця віку» (fin de siècle) й «міленіуму», але перемогла традиція незлих попередників («шітдесятників», «вісімдесятників»), а іронія лишилася в тон неодмінній супутній тональності цього десятиліття. Покоління – черговий претендент на «втраченість» (це вже також предмет іронії), але нівроку реалізує себе понині, досягаючи успіхів і в літературі, і в науці, і в політиці.	*Лекції*			2 тижні

	Часом аж занадто: чимало хто покинув літературу, віддавшись позалітературній кар’єрі, а чи звівся до симулякру, «розмащуючи малиновий джем». Втім, лишилися ті, для кого література покликання, а не «трамплін» до чогось «важливішого». **Сергій Жадан** – безумовний лідер серед поетів-дев’ятдесятників, «чорний романтик» (за І. Дзюбою), вже відомий у багатьох країнах Європи, але найголовніше, що він, з Донбасу і Харкова, віднайшов поетичну (й не тільки) мову, яку прийняли русифіковані з українського Сходу, – органічно їхню й настільки ж органічно українську. За це йому багато проститься… Поезію – за «Генералом Юдою» і «Цитатником» (постмодерна чорна іронія) і «Життям Марії» (з екскурсом у воєнно- «Диким полем» (з поясненням, чому роман добрий, а фільм поганий). «Капітал» – за методом «гугл мапс», як і сильвети ровесників-дев’яностників: Назара Федорака, Галини Крук, Любомира Стринаглюка, Павла Вольвача, Юрія Бедрика; Романа Скиби, Маріанни Кіяновської – цьогорічної (2020) лавреатки Шевченківської премії за книгу «Бабин яр. Голосами»… Як і **Тарас Прохасько**				

	– за збірку есеїстики «Так, але…», хоч насправді, звісно, за весь доробок, найповніше представлений книгою «Ботакє» (2010). Біолог за освітою, і пише «так, як росте рослина» (хтось). Читати треба спершу «FM ’’Галичина’’», а відтак вже «Непрості» та все інше (не навпаки!). Сродний та унікальний у всьому, Сковорода нині був би таким. На зорянім небі є зірки і (віддаленіше) галактики в одній світляній крапці. Аби розрізнити, слід наблизитись. Читати Прохаська – таке наближення… Інші («дев’яностники», «двотисячники» +…), яких бажано почитати: Іздрик (бажано таки «Воццек», а не «Таке», взяти до рук «Четвер»), Бориса Гуменюка («Вірші з війни», «100 новел про війну»); Катерина Калитко («Земля загублених, або Маленькі страшні казки»; переклади балканської прози, насамперед Міленко Єрговича), подружжя Ірини Цілик («Повертайся живим», «Планета, блакитна, як апельсин») та Артема Чеха («Точка нуль»), Любов Якимчук («Абрикоси Донбасу»)… **Теми 13-15. Українські бестселери.**				

	Окрім Ю. Андруховича та О. Забужко, про яких уже йшлося, є ще ряд «продажних» і «писучих» авторів, тобто тих, наклади чиїх книжок вже давно вимірюються сотнями тисяч, а то й мільйонами, примірників. Ця популярність заслужена і, за окремими «паралітературними» винятками (на взір Люко Дашвар), варта уваги. Тож рекомендую студентам: **Василь Шкляр** і його «Чорний ворон» («Залишенець»), у т. ч. однойменний, достойний уваги фільм Тараса Ткаченка, а також давній «Ключ» (містичний детектив); **Марія Матіос** «Солодка Даруся», «Нація», «Майже ніколи не навпаки» (закликаю при нагоді подивитися однойменний театральний триптих Ростислава Держипільського (Івано-Франківський драмтеатр)); **Юрій Винничук** «Легенди Львова», «Груші в тісті» та й годі («Ги-ги-ги»); **Марина і Сергій Дяченки** «Відьомська доба» … Виношу на кінець, бо знаю, що це прочитають, а не прочитати не мають права, бо тоді – вирок викладачеві (айтішники – так, стоматологи – так, а філологи – ні?!). Кожен повинен мати *свою* думку про кожного з цих авторів,				

	позитивну й критичну (обов’язково!). Й ще про кожного скласти літературну сильвету – не лише з інтернету, але й з паперових видань! .				